

Kvennablaðið kost-  
ar 3 kr. innanlands  
erlendis kr. 3 60  
(1 dollar vestan-  
hafa)  $\frac{1}{2}$  verðsins  
borgist fyrirfram, en  
 $\frac{1}{2}$  fyrir 15. júlí.

# Kvennablaðið.

Uppsögn skrifleg  
bundin við ára-  
mót, ógild nema  
komin sé til út-  
gef. fyrir 1. okt  
og kaupandi haf-  
borgað að fullu.

23. ár.

Reykjavík, 30. ágúst 1917.

Nr. 8

## Dýrtíðarráðstafanir stjórnarvaldanna.

Eins og getið var um í síðasta töl. „Kvbl.“ boðaði K. R. F. Í. til almenns kvenna- fundar hér í Rvík, út af ýmsum dýrtíðarráð- stöfunum bæði stjórnarráðsins og bæjarstjórn- ar. Aðallega var það vegna almennrar óánægju kvenna hér í bæ yfir því, að engar konur væru skipaðar í hinar ýmsu dýrtíðarnefndir, hvorki af Alþingi, landsstjórn né bæjarstjórn Reykja- víkur.

Á þessum fundi voru því þessi mál rædd, og tillögur samþykktar þessu viðvikjandi, eins og fundargerðin í síðasta töl. „Kvbl.“ ber með sér, sem K. R. F. Í. sendi síðan til hinna ýmsu stjórnarvalda, ásamt áskorun frá félaginu um að þessar tillögur yrðu teknar til greina.

Auk þess sendi K. R. F. Í. Bjargráðanefnd Alþingis svohljóðandi erindi:

Það er alkunnugt að aldrei hafa framtíðar- horfurnar fyrir voru daglega lífi verið jafn iskyggilegar og nú. Dag frá degi eykst sam- gönguleysið og parasleiddandi dýrtíð, og skortur á nauðsynjavörum, og daglega fækkar þeim skipum, sem vér höfum ráð á, til að halda uppi einhverri lífelli verzlun og viðskiftum við um- heiminn og daglega verðum vér því meira og meira sviftir öllum möguleikum til þess að ná að oss bráðustu lífsnauðsynjum vorum.

Undir þessum vandræða kringumstæðum, sem ótvíræðilega virðast benda á yfirvofandi neyð- artíma, finnst oss konum auðsætt að öll þjóðin verði að leggjast á eitt til að ráða fram úr brýnustu vandræðunum. Og vér þykjumst þess fullvissar að hér á landi verði menn að mörgu leyti að breyta allri sinni daglegu heimilisferzlu, ef þjóðin á að komast fram úr næstu missirum neyðarlíði.

Vér konur höfum furðað oss mjög á því að í öllum dýrtíðarráðstöfunum Alþingis, lands-

stjórnar og bæjastjórna, skuli konurnar ekkert kvaddar að þessum málum. Venjulega er þó leitað til sérfræðinga, eða þeirra, sem sérstaka reynslu þykja hafa á þeim málum, sem liggja fyrir. Þannig er það í sveitum með heyasetning að til þess eru valdir venjulega reyndir bænd- ur og fjármenn. Vér verðum nú einnig að ætla að í öllum þeim málum, sem snerta daglegt líf og tilhögun heimilismálanna munu húsmæðurnar vera meiri sérfræðingar en nokkur þeirra karl- manna, sem í dýrtíðarnefndunum situr. Það er hvorki af metnaðargirni né ófund, að vér erum óánægðar með að konur eru ekki líka í þess- um nefndum, né álits húsmæðranna var ekki leitað um nokkur af þessum málum — þótt vér á hinn bóginn ættum sjálfsgöðan rétt til þess — heldur erum vér þess fullvissar að í þessum málum geta húsmæður gert meira gagn, en margir aðrir, og ef þjóðin, og þá einkum kaup- staðirnir eiga í vetur að geta lifað, eftir því útliti, sem nú er að verða á öllum aðfötning- um, þá verða allir að taka höndum saman með að breyta öllum sínum daglegu lífnaðarháttum eftir kringumstæðunum. En það verður ekki gert nema í samráði við húsmæðurnar.

Að öðrum þjóðum þyki það líka mikilsvert að stjórnirnar vinni saman með heimilinum, sýnir það að þar eru konur með í nálega öll- um dýrtíðarnefndum. Í Noregi lét stjórnin einn- ig halda almenna dýrtíðarfyrirlestira og í sam- bandi við þá, stutt dýrtíðarnámsskeið um endi- langan Noreg, til að sýna og kenna húsmæðr- unum hvernig lifa mætti ódýrast á þeim eignum sem til væru. Fyrir þessari fræðslu stóðu reynd- ar húsmæður og hússtjórnarkeuslukonur.

Í Danmörku hefir verið sett sérstök hússtjórn- arnefnd, skipuð færustu húsmæðrum og hús- stjórnarkenslukonum, og nokkrum sérfróðum karimönnum. Þessi nefnd á að standa við hlið stjórnarinnar, sem nokkurskonar ráðunautur hnnar og jafnframt heimilanna. Hún auglýsir ýmsar leiðbeiningar og gefur út prentaðar ráð- leggingar, lætur halda fyrirlestira og stuttar sýningar (demonstration) matreiðslunámsskeið í sambandi við sparnað og dýrtíðina. Einnig gefur hún upplýsingar um hvað menn geti not- að í staðinn fyrir ófánlegar vörur, hvernig spara megí eldsneyti, ljós o. s. frv.

Oss finnst nú að hér hjá oss væri mjög nauð-

synlegt að fá einhverskonar leiðbeinandi ráðunauta, bæði fyrir landsstjórnina og alþýðu manna, sem væri heimilunum og húsmæðrum líka til aðstoðar í þessum erfiðu kringumstæðum, og vér trúum því að þá yrði meira samræmi og samhygð milli ráðstafana þeirra sem gefnar eru út, og þess hvernig þeim yrði tekið, en nú er.

Vér viljum því virðingarfyllt leyfa oss að leggja til við hina háttvirtu Bjargráðanefnd Alþingis, að hún hlutist til um

að sett varði sérstök nefnd skipuð bæði færum húsmæðrum eða hússtjórnarkenslukonum og karlmönnum, sem bæði landsstjórnin og hinar dýrtiðarnefndirnar geti snúið sér til, þegar um einhver þau mál er að ræða, sem nánast snerta heimilin.

Þessi nefnd sé einskonar milliliður milli stjórnarinnar og alþýðunnar, hún láti halda fyrirlestra, og í sambandi við þá stutt dýrtiðarnámsskeið, að minsta kosti í flestum kaupstöðum landsins, gefi húsmæðrum ráð með hvernig haganlegast væri að breyta heimilisfærslunni o. s. frv. Þessi fræðsla gæti orðið nokkuð á líkan hátt og námsskeið Búnaðarfélagins, aðeins breytt eftir kröfum nútímans, og þeirra vandræða sem nú eru fyrir hendi.

Vér vitum að til eru færar hússtjórnarkenslukonur, sem mjög heppilegt væri að fá til þessara starfa, og erum fúsar að benda á þær, ef þess kynni að verða óskað síðar.

Reykjavík 18. júlí 1917

Virðingarfyllt.

Í stjórn Kvenréttindafélags Íslands.

*Briet Bjarnhéðinsdóttir. Guðrún Björnsdóttir.*

*Guðfinna Gísladóttir. Helga Torfason.*

*Sigríður Jakobsdóttir. Kristín Guðmundsdóttir.*

Bjargráðanefndin tók erindi þessu mjög vel, og lagði til í einu hljóði að þessari kröfu yrði sint. Lét hún prenta erindið með nefndarálitinu, eins og til rökstuðnings þessum kröfum kvenna, sem hún áleit réttmætar og sjálfsagt að yrði tekið tillit til.

En þegar til neðri deildar Alþingis kom var alt annað uppi á teningnum. Þótti deildinni engin ástæða til að spyrja konur að neinu leyti ráða, fremur í þessum málum en öðrum, og feldi nær því í einu hljóði tillöguna um að setja nokkra slíka nefnd.

Þeir, sem fylgdust með umræðum þeim, sem urðu um þetta mál í neðri deild fullyrða, að þar hafi þingið sýnt í fylsta mæli hversu konurnar væru nauðsynlegar, þar sem ræða skyldi

um ráðstafanir sem snerta heimilin, því meira skilningsleysi og fávizku hafi ekki verið unt að sýna í nokkru máli en mótmælendur þessa máls hefðu látið í ljósi. Þeir hefðu jafnvel komist svo langt, að búast við, að ef þessi nefnd yrði skipuð, þá ætti hún að ganga heim á heimilin og skamta fyrir húsmæðurnar. Annað gátu þeir ekki hugsað sér að slík nefnd gæti gert.

Í öllum öðrum löndum, sem kunnugt er um, hafa konur verið fengnar í flestar eða allar dýrtiðarnefndirnar. Og það er ekki sú eina samvinna við konur um dýrtiðarmálin, sem hin ýmsu stjórnarvöld hafa komið á, heldur hefir konum víðast verið falið að koma á fót sérstöku dýrtiðarsambands fyrirkomulagi, sem orðið hefir að föstu kerfi, sem náð hefir til allra sveita- og bæjarfélaga, og unnið saman með þeim. Á þann hátt hafa menn viljað umskapa heimilisstjórnina eftir kröfum tímans, og með því að fá húsmæðurnar í lið með sér, hafa menn trygt sér að samræmi yrði í dýrtiðar-ráðstöfunum, og fult tillit yrði hvervetna til þeirra tekið.

Á Norðurlöndum eru konurnar í flestum dýrtiðarnefndunum. En auk þess eru þar sérstakar hússtjórnarnefndir, skipaðar færustu húsmæðrum og hússtjórnar kenslukonum, ásamt sérfróðum karlmönnum. Þessar nefndir eru milliliðir milli stjórnarvaldanna og heimilanna. Þær hafa fastar skrifstofur, og þaðan er svarað öllum hinum mörgu fyrirspurnum húsmæðra og annara, sem óska eftir ráðleggingum í ýmsu sem sparnaðinum viðvíkur. Engin af dýrtiðarnefndunum í Danmörku er jafnmikið sótt að ráðum og þessi hússtjórnarnefnd. Hún gefur út einfalda og ódýra sparnaðar-bæklinga um matarræði, hvernig nota skuli alt sem best á heimilinu, bæði mat, eldivið og ljósfæri, þannig að það verði sem ódýrast og um leið notabest. Hún gefur út litlar matreiðslubækur, sniðnar eftir þessum tímum, og skrifar einnig í blóðin ráðleggingar á öllum sviðum heimilisins, t. d. um matarhæfi, uppskrift nýrra ódýrra rétta, eldsneytisparnað, um handhægastan þvott, sem spari mest eldsneyti o. s. frv. — Hún lætur halda fyrirlestra og matreiðslu-námsskeið fyrir hús-



mæður, og hún lét í sumar halda þriggja daga sparnaðar-sýningu. Þar voru sýndir ýmsir nýir réttir, sem voru tilbúnir úr ýmsum öðrum efn-um, eða á annan hátt en venjulegt var, sem þess vegna yrðu ódýrari og hentugri á þess-um tímum, en venjulegur matur. — Þar var einnig sýnt, bæði í verki og með fyrirlestrum, hvernig breyta mætti um ýmislegt á heimil-unum til sparnaðar og þæginda, bæði í til-högun neyzlu og vinnu. — Þeir sem séð hafa þessa sparnaðar-sýningu lúka miklu lofsorði á hana.

*Íslenzkum stjórndum* hefir auðsjáan-lega enn þá ekki skilist að konurnar væru annar hluti þjóðarinnar. Þegar talað er um að taka þær með inn í dýrtiðarnefndir, þá hlæja þeir spottandi, og álita það auðsjáan-lega þá mestu fjarstæðu sem hugsast geti, að þær geti gefið þeim nokkura nýtilega bendingu um nokkurn skapaðan hlut. Í þess-um nefndum hafa þær ekkert að gera, segja þeir. „Eg er ríkið“, sagði Lúðvik 14., Frakka-konungur. — „Við einir erum þjóðin, og við kjósum því alla okkar stjórn úr okkar hóp“. Þar fæst sú rétta „Samabyrgð“ í sinni full-komnustu mynd. Við einir höfum völdin og þekkinguna. Þar verður engu við bætt“. — Þetta litur út fyrir að vera hugsun hinna núverandi leiðtoga.

Hvergi hefir þetta þó komið greinilegar í ljós en í bæjarstjórn Reykjavíkur. Það er ekki nóg, að þær 3 dýrtiðarnefndir sem hún skipar að meiru eða minna leyti, séu skipaðar karl-mönnum einum, og ófáanlegt að um það sé breytt og konum bætt inn í þær, heldur neitar bæjarstjórnin einnig allri samvinnu við konur í dýrtiðarmálunum. Hún samþykkir reyndar að kjósa nýja nefnd kvenna, til þess að leiðbeina húsmæðrum í sparnaði. En hún neitar henni um alla samvinnu við hinar dýrtiðarnefndirnar, og hún neitar því að nokk-ur karlmaður skuli vinna saman með þessari kvennanefnd. Hún á að eins að skipast til málamynda, verða síðan sett út í nokkurs-konar skammakrók, og auðvitað síðan ekkert tillit að takast til ráðlegginga hennar. Auk þess tekur borgarstjóri fram, að þessari nefnd verði engin „þóknun“ greidd fyrir störf sín,

þótt hinar nefndirnar, sem í eru menn utan bæjarstjórnar, séu hátt launaðar. — Og þetta er þó í þeim málum, sem karlmennirnir altaf prédika að sé hið eina rétta starfsvið kvenna.

### Ávaxta geymsla.

Nú fer að liða að haustinu, og húsmæð-urnar fara að hugsa um að búa sig undir veturinn, þá ættu þær að afla sér heima-geiðrar saftar og ávaxtamauks.

Sumar sveitakonur munu segja, að þær hafi ekkert í gördunum sínum annað en kartöflur og rófur, þó munu margar hafa rabarbara og nokkrar ribs. En þá er að nota það, sem ís-lenzka náttúran leggur okkur ókeypis til: bláber og krækiber, sem ekki ætti að vera erfitt að ná í til sveita, svo framarlega sem nokkurt berjaár verður, og frostið ekki kemur of snemma. Saft af bláberjum og krækiberj-um er ágæt í grauta og saftblöndur, sérstak-lega er krækiberjasaft góð í sætsúpu og lit-arfalleg. Mesta þrifnaðar verður að gæta við saftgerð og mauksuðu. Fæstir munu eiga nokkurn sérstakan pott til þeirra hluta, — en þá verður að sjóða pottinn innan með góðu sódavatni, og láta hann síðan standa með köldu vatni í nokkrar klukkustundir. Ekki má nota járn-pott, nema hann sé em-alleraður og óskemdur. Flöskur og glös skal leggja í bleyti og þvo úr sódavatni með ögn af sandi, skola úr heitu vatni, þurka síðan í heitum ofni. Best er að vefja þau þá í pappír og vinda hann saman til endanna. Tappar eiga að vera nýir og soðnir út, faist ekki góðir korktappar, má nota hreinsað vatt fast undið saman, eða jafnvel hreina fasta papp-írstappa. Yfir vatttappana má binda pergament-pappír, sem lagður hefir verið í sjóðandi vatn, þurkaður síðan í hreinu stykki. Seglgarn það, er bundið er um með, skal líka leggja í heitt vatn og binda það vott, þá er hægra að herða að. Best er að leggja það tvöfalt og stinga endanum inn í lykkjuna áður en vafið er um. Geti menn náð í vinspritt, 16 graður,

er gott að blanda það með teskeið af salicylpulveri, 5 grömm, og skola flöskurnar, — annars verður að gæta þess að láta tappana strax í brennheitar, tómar flöskurnar, svo ekki komist neinar bakteríur að, áður en þær eru notaðar. Gott er að gipsa eða lakka yfir flöskustútana, gipsið er þá hrært út í vatni í bolla, svo það verði að þunnum graut, síðan má stínga flöskustútnum niður í og snúa svo að gipsið nái vel niður fyrir tappann. Það geymir vel, sé lagið þykt og flaskan ekki látin standa þar sem er raki. Hrærið lítið gips út í einu, því það storknar fljótt. Gips fæst oftast lyfjabúðum. Skeið sú er notuð er til að taka froðu með, á að vera úr silfri eða pletti, hætt við að fitu-efni loði altaf við trésléif, hvað vel sem hún er soðin. Til að sía saft má nota ostaléreft eða flonel. Á að þurvinda síurnar úr sjóðandi vatni rétt áður en þær skal nota. Gott er að láta ögn af ediki í vatnið, svo ekki komi „pokabragð“.

Saft má sjóða með sykri eða sykurlaust. Betra er að geyma sæta saft, hættara við að súr saft mygli, sé ekki farið sérstaklega hreinlega með hana — og flöskurnar geymdar á þurrum, köldum og dimmum stað. En hinsvegar verður mörgum ef til vill hægara að útvega sykur smámsaman, og þyki því heppilegra að búa til sterka súra saft, sem minna fer fyrir, þar sem fæstir munu hafa ofmikið af flöskum og ílátum aflögu.

#### Súr saft, soðin.

Skola skal berin, láta þau yfir eld með svo miklu vatni, að vel hylji botninn, að minsta kosti má vatnið ekki vera meira en svo, að það sé helmingi lægra í pottinum en berin. Þegar berin bresta, skal þeim helt á síuna, sem sauma má sem poka og binda á grind, eða hengja á fætturnar á stól sem snúið er við. Þegar saftin er síuð, er henni helt aftur í pottinn, nú er hún soðin hægt 15—20 mínútur og helt sjóðandi heitri á heitar, hreinar, ofnþurkaðar flöskur, tappinn strax settur í, — gipsað yfir. Þannig má fara með öll ber. — Rabarbara skal skola, skera í smábíta, en ekki afhýða, þar sem hýðið gefur bæði lit og bragð. Bitana skal sjóða í mjög litlu vatni, þangað til þeir eru mjúkir, síá,

sjóða í 15 mínútur, taka froðuna af, hella á flöskur — loka þeim strax. Gott er að láta hreint stykki yfir tappana á flöskunum, á meðan verið er að gipsa hinar.

#### Ávextir geymdir í vatni.

Einhver einfaldasta aðferðin til þess að geyma ávexti er að geyma þá á flöskum í vatni, helst soðnu. Ber þau er geyma skal á þenna hátt, verða að vera góð — ekki eitt einasta skemt ber má komast með. Gott er að láta dálitla vinsýru í vatnið, sé hægt að útvega hana, (10 gr. í pott af vatni). Geyma verður þessa ávexti á góðum stað. Rabarbara má geyma á tvennan hátt. a. Stilkarnir eru þvegnir, bitaðir niður og látnir ganga einu sinni í gegnum hökkunarvélina, sem helst skyldi vera emaleruð. Síðan er mauk þetta eins og það kemur fyrir, sett á flöskur, sem farið er með á ofangreindan hátt. Ágætt í grauta og súpur. b. Góðir, fastir rabarbarastilkar eru skornir í bita, séu þeir gildir, má kljúfa þá. Þeim er raðað þétt í algeng mauk-glös eða stútviðar flöskur, stungið á endann. Soðnu vatni helt yfir, — gætt þess að stilkarnir haldist niðri í vatninu, efst má leggja 2—3 stílka þvert yfir glasið. Yfir glasið skal binda pergamentpappír — yfir það má láta þunt vattlag. Ágætt í mauk.

#### Þurkaðir ávextir.

*Rabarbari.* Þvo skal rabarbara en ekki afhýða, skera í smábíta, draga þá upp á fint seglgarn, eða sterkan tvinna, og hengja upp, helst þar sem bæði er hlýtt og súgur, t. d. á þurklofti.

*Bláber.* Bláber er þurka skal eiga að vera vel þroskuð, án þess að vera ofþroskuð. Það á helst ekki að skola þau, en loftþurka þau fyrst í nokkra daga í sólskini — á hvítum pappír — gæta þess að þau festist ekki við. Síðan má þurka þau betur inni við hægán eld — á plötum, sem eru klæddar pappír — eða helst í trégrindum, sem eru 6—8 cm. háar og klæddar eru smjörlefefti. Sömuleiðis má þurka ofan á eldavélinni, þá er best að láta steina undir grindina. Ávextir eru hæfilega þurrir, þegar enginn safi kemur fram þó



þrýst sé á þá. Best er að geyma þá í blikk-kössum, eða hengja þá upp í útsoðnum lér-eftspokum, eða góðum pappírspokum. Þegar þeir eru notaðir, skal skola þá vandlega, og leggja síðan dægur í vatn. Gott er að láta sykur í það vatn, á þann hátt blandast hann best við ávextina. Frh.

## Þjóðfélagsstofnanir í New York fylki í Ameríku.

### II.

Tvisvar í viku koma allar húsmæðurnar saman á fund, undir stjórn Mrs. Reeders og ræða þar í sameiningu hagfræðileg uppeldismál.

Skólasalir, bænahús, skrifstofa o.fl. eru í aðalbyggingunni. Skólakenslan er bygð á hinu venjulega átta ára barnaskóla fyrirkomulagi Ameríkumanna. Til að kenna við skólann, ásamt sérstakri iðnkenslu, eru þar fastir 10 kennarar og kenslukonur. Sérnámið, eða iðnkenslan fer fram á sérstökum verkstæðum, í „villa“-eldhúsunum, í þvotta- og linsléttunarstofum, í gróðrarhúsunum, í aldingörðunum, hænsnahúsunum, svinahúsunum o. s. frv.

Um tilganginn og hagsmunina við að hafa slíkan skóla á heimilinu ásamt ætlunarverki hans og um uppeldisreglur sínar segir Mr. Reeders sjálfur:

„Þau börn, sem eiga að fara að vinna fyrir sér umsjónarlaust svo snemma eins og frá 15—18 ára, þau verða að fá nokkuð öðruvísi uppeldi, en börn sem eru betur sett að efnum og ástæðum. Börnin okkar eru líka venjulega mjög vanrækt og óþroskuð, þegar við tökum þau, og þau verða oftast neydd að vinna fyrir sér svo fljótt sem unt er með praktískri vinnu, en ekki með andlegum störfum, svo við verðum að haga skólafyrirkomulaginu eftir því. Venjulega er mjög mikið djúp milli skólanna og heimilanna. En þegar stofnunin sjálf heldur sinn eigin skóla, þá er hægt að brúa það djúp með áhrifamikilli samvinnu milli skólans og heimilisins. Skólinn og heimilið vinna algerlega saman. Hvoru tveggja standa undir sömu stjórn, og hafa sama takmark fyrir augum. Barnið fær, auk

venjulegs skólanáms, heilmikla verklega æfingu, ábyrgðartilfinning þess er vakin og sjálfsræðistilfinningin þroskast. Í 2—4 ár fær hvert barn tækifæri til að vinna fyrir launum innan stofnunarinnar áður en þau yfirgefa oss. Þau fá að læra að vinna sér inn peninga, kaupa fyrir þá og borga út peninga. Þau eiga ekki að taka á móti þeim eins og náðargjöf.

Drengirnir og stúlkurnar okkar, sem vinna sér inn peninga, leggja þá í sparisjóðsbækur. Þegar tekjur þeirra eru orðnar svo miklar, þá eru þau skyld sjálf að kaupa sér nokkuð af fótum sínum. Og þegar launin eru orðin 7 dollarar um mánuðinn, þá verða þau alveg að sjá um fót sín og borga þau. Innkaupin af fótum og fataefnum verða þau sjálf að hafa á hendi, eða ef þau óska þess, þá með aðstoð húsmóðurinnar, kenslukonunnar o. s. frv. úr verzlun heimilisins, eða í næsta kauptúni. Börnin halda nákvæman reikning yfir allar tekjur sínar og útgjöld, og þeir reikningar eru endurskoðaðir mánaðarlega.

Þeir af nemendum heimilisins, sem óska þess, fá að halda áfram námi við æðri skóla utan heimilisins. Þetta fæst með styrk af stórum styrktarsjóði, sem er við stofnunina, til þess að gefa þeim af uppeldisbörnunum, sem hafa hæfileika og löngun til meira náms, möguleika til þess, ásamt því, sem þeir geta unnið sér inn bæði innan og utan heimilisins. Alveg ókeypis fær ekkert barnið þessa æðri mentun, og nokkuð af því fé, sem börnin fá til þessa framhaldsnáms af fé stofnunarinnar, verða þau síðar að endurborga.

Hver mikilsvarðandi viðburður úr daglega lífinu í stofnuninni, svo sem plægning, sáning trésmíði, kaupskapur, sala, byggingar, steinlagning, slys, veikindi, gleðifréttir — allt þetta er gert að uppeldislegu verkefni.

Til dæmis: 80 drengir og stúlkur fylgja byggingu nýrrar „villu“ þar í landareigninni með mestu athygli. — Alt hið ólíka efni — frá undirstöðusteinunum upp í þaktíglana — er rannsakað, og spurningar viðvikjandi kostnaðinum og samsetningu og niðurskipun hússins eru eitt af skólanáminu.

Svo á að byggja nýjan ískjallara. Kostnað-

aráætlun byggingameistarans hljóðar um múrsteinsbyggingu, í stíl með hinum byggingum stofnunarinnar, og kostnaðurinn er áætlaður 4000 dollars. Þá er og reiknaður kostnaður við ístöku, renta af höfuðstólnum, dagverðið á ís o. fl. Og eftir öllu þessu reikna börnin út að það verði 20 dollara reikningshalli um árið á því að byggja ískjallara.

Svo kemur slys fyrir. F. fellur niður frá leikjahúsi, sem er bygt hæst uppi í kastaníutríja-pyrpingu. Hann fótbrotnar á báðum fótum rétt fyrir ofan ristina, og handleggurinn brotnar rétt hjá olnboganum. Læknirinn tekur Röntgensmynd af því, svo sérstakar kopiur af myndinni handa skólanum, og slysið með öllum afleiðingum sínum er gert að verkefni við skólanámið.

Vér notum hér sektir, sem hegningu. Ef barnið á enga sparipeninga, þá verður það að vinna sér inn peninga, til þess að gjalda með þessar sektir. Þessi hegningar aðferð hefir mikla kosti fram yfir líkamlegan aga, innisetu í herbergjum o. s. frv., af því hún sér barninu fyrir vinnu um leið.

Að verða að neita sér um eitthvað, er líka sérstök hegningaráferð hjá okkur, sem við notum oft. Auðvitað væri ekki unt að nota hana ef börnin ættu ekkert, eða hefðu ekki nein sérstök áhugamál og störf eins og hjá okkur. En ef þau eiga peninga og einhverja hluti, t. d. skiði, sleða, skauta, baðfót, dúfnahús, kanínukofa, leikstofur, veiðarfæri, ef þau geta heimsótt kunningja, keyrt með sporvagni, gengið til borgarinnar, ef líf þeirra er auðugt og margbreytilegt, eins og líf allra barna ætti að vera, þá verður nauðsynin eða skyldan að neita sér um eitthvað af því, öflug hjálp til hlýðni og siðferðilegs uppeldis. Þannig er t. d. engin hegning jafn áhrifamikil á sumrin fyrir dreng, eins og að vera neyddur til að skila baðfötunum sínum á skrifstofuna, þangað til hann hefir bætt hegðun sína.

Það, sem barnið lærir af reynslunni, er tíu sinnum meira vert en það, sem það lærir af munnlegri eða bóklegri kenslu. Siðferðisleg staðreynd er tuttugu sinnum meira virði, en margar siðferðisprédikanir eða kenslustundir í siðferði.

T. t. stal einn af drengjunum radísum úr garði félaga síns. Allir litlu garðyrkjumennirnir voru nú kallaðir saman á fund, og málið rætt þar. Að lokum dæmdu þeir í einu hljóði að drengurinn skyldi missa garðinn sinn. Auk þess bar einn af drengjunum upp þá tillögu, að hann skyldi hreinsa alla garðana hinna drengjanna. Tillagan var ekki rædd, en eflaust hafði hún mikið fylgi, því illgresið í gördunum hafði vaxið mjög mikið vegna votveðurs. Þetta bar við fyrir þremur árum. Síðan hefir enginn garðstuldur komið fyrir.

Í stóra fordyrinu á aðalbyggingunni eru nöfn nemendanna, og sérstök merki aftan við hvert nafn. Það segir Mr. Reeder að sé samkepnismerki barnanna. Þeir nemendur, sem hafa fengið góðar einkunnir alla vikuna í skólanámsgreinunum fá bláan ferhyrning aftan við nafnið sitt. Þau börn, sem hafa verið eftirtektasöm, viljugust og hugsunarsöm, á heimilinu, fá rauðan ferhyrning. Þau, sem hafa verið duglegust til vinnu, fá að launum gyltan kross á rauðum grunni. En gyltur ferhyrningur sýnir að lokum, að nemandinn hafi sýnt sérstaka hjálpssemi og óeiginnirni. Mörg af börnunum okkar eru bæði gáfuð og dugleg til vinnu, en sum þeirra eru líka mjög sérgóð og eigingjörn, og einnig eru hér börn, sem vanta bæði gáfu og sérstakan dugnað, en sýna aftur á móti svo mikla hluttekningu og hjartagæði, sem við virðum mjög mikils, og til þess að gera þau líka hluttakandi í þessari viðurkenningu, sem samkepnin býður, höfum við tekið upp þessa gyltu ferhyrninga.

Aðalatriðin í uppeldi Hastingsheimilisins og starfsemi, eru þessi: Venjulegt barnaskólanám. Nám við æðri skóla í nágrenninu (High school). Styrkur við háskólanám og við tekniska skóla. Sérstakt iðnnám. Kensla í praktískri hagfræði, með því að læra sjálfir að vinna fyrir launum, borga út peninga, nota þá og spara peninga. Kendir ýmsir leikir og íþróttir eftir því hvernig stendur á árstíðunum. Aðstoð til að fá launaða atvinnu handa börnunum, þegar þau fara alfarin burtu. Samband við Heimilið með bréfaskriftum o. fl. í tíu ár eftir burtförina þaðan.



## Hvernig getum við sparað steinolíuna?

### II.

#### Hvenær er ódýrast að nota steinolíuofn?

Það er ekki á stríðstímunum einum, sem sparnaður er að nota olíuofn. Þeir spara miklu meira á heimilunum en flesta grunar.

Ef ekki er mjög kalt í herbergjum, og kol eru í háu verði, þá er of dýrt að nota kol í ofna til að hita upp meðal herbergi. Einkum á það við vinnuherbergi. Það er því stór kostur við olíuofninn, að geta slókt á honum undir eins og menn fara burtu úr herbergjunum. Þá eyðist enginn hiti til ónýtis.

#### Hvað kostar brensla í steinolíuofni?

Góður og fullkomlega hreinn steinolíuofn má ekki brenna meiru en 2 pt. af steinolíu í 9–10 klukkustundir. Hvað eyðslan verður um klst. kemur þá undir olíuverðinu. Þá ríður á að gæta einnig að hvað mikil kol eða koks og uppkveikja eyðast í ofninn á sama tíma, til að framleiða líkan hita, og er þá auðráðið hvort dýrara er.

#### Verið varkárir í kaupum olíuofna.

Margar tegundir eru til af olíuofnum, og því er sjálfsagt að reyna að fá þá frá sérfróðum manni. Það eru ekki góðar vörur í þeim efnum, sem nú koma frá útlöndum. Oft koma sendingar af olíuofnum, nú á þessum tímum, sem ómögulegt er að nota, eins og þeir eru. Það verður að skoða þá alla vandlega, og helst að heimta fyrst einn til reynslu af viðskiftavini sínum. Hafi menn svo fengið sér ofninn, þá er ekkert jafn áriðandi við notkun hans og

#### Að halda ofninum alveg hreinum.

Lampinn í ofninum verður að vera í bezta lagi í hvert sinn sem kveikt er á honum. Skrúfurnar verða að vera líðugar og alveg óskemdar. Steinolíuofnar þurfa hirdingu eins og ungbarn. Það er ekki nóg að lampanum sé haldið hreinu eftir ofanskráðum reglum – allur ofninn verður að hreinsast vandlega, bæði innan og utan, með pappír. Annars sest fitulag og lampaðs á málminn, og þegar ofninn hitnar gerir það vont loft, og eyðir auk þess olíunni.

#### Viðkvæmu staðirnir.

Sérstakt athygli og umhyggju skal veita dreifaranum. Hvert einasta sinn sem kveikt er á lampanum, myndast hörð skel eða skán af ós og kolaefni á dreifaranum, þar sem hann liggur á kveiknum. Þessa óhreinku verður daglega að skafa burtu, ef fult gagn á að verða að lampanum.

Kveikurinn verður að vera alveg beinn. En hann má ekki klippast með skærum, heldur verður að nota pappír eða lérest til að hreinsa skarið og jafna. Oft bætir að færa kveikinn, en það getur oftast að eins »lag«-maður. Ofnarnir eru af prenskonar gerð. Á mörgum ofnum er — eða má setja — skál til að taka á móti óhreinku og skörum, sem falla niður frá kveiknum.

#### Gorkúluofnar.

Þeir eru eiginlega að eins stórir loftsúgslampar, með hitadreifandi hjálmi yfir sér (í líkingu við gorkúlu). Þeir eru langþægilegastir í meðferðinni, og hægast að halda þeim hreinum. Lampinn á að hafa sömu meðferð og venjulegir olíulampar, ef á honum er ekki »stopp«-skrúfa. T. d. má ekki skrúfa hann strax alveg upp.

#### Ofnar með »stopp«-skrúfu yfir kveiknum.

Á þeim er »stopp«-skrúfan yfir ljósdreifaranum, því má strax skrúfa lampann alveg upp með fullum loga eins og hann á að vera.

#### »Stopp«-skrúfu«-lausir ofnar

eru bæði af eldri gerð og líka nýir, bæði þýzkir og amerískir. Þessir ofnar eru mjög varasamir og athugaverðir þegar kveikt er á þeim. Ef skrúfað er of mikið upp og ljósið er of stórt, þá ósa þeir og af þeim verður vond lykt meðan þeir loga.

Slökkvið aldrei á olíuofni inni í stofu, en berið hann heldur fram á meðan.

Á flestum olíuofnum má hita vatn í kaffi. Það er mikill sparnaður að geta altaf haft heitt vatn. Margir ofnar geta hitað 2–3 lítra af vatni í suðu án þess að það dragi minstu vitund úr hitagildi þeirra.

#### Sprenging í steinolíuofnum

kemur fyrir ef þeim er ekki haldið hreinum.

Það er því á allra valdi að afstýra slysum af völdum ofnsins síns.

Ef lamparnir eru í ólagi, þá verður að fá sérfræðing (»fag«-mann) til að gera við þá. Það eru ekki litlar upphæðir, sem eytt er víða á ári fyrir lampaglós, kveiki og brennara frá kaupmönnum, sem ekki hafa sérstaka þekkingu á þessum varningi.

Mörg áhöld eru til að nota hita olíulampa og olíuofna. T. d. eru lagðar grindur kringum lampana uppyfir þeim til að hita vatn í katli eða litlum skaftpottum. Sömu leiðis má einnig oft hita á olíuofnunum.

## Verzlunin

# Björn Kristjánsson,

## Reykjavík, Vesturgötu 4,

selur allskonar **VEFNADARVÖRUR** af vönduðustu tegundum; litirnir óvenjulega haldgóðir.

Meðal annars má nefna: **Klæði, ónskt vaðmál, fatatau allsk., kjólatau, svuntutau, sjöl stór, mikið úrval; herðasjöl, karlmannaföt, þrjónnærföt** fyrir börn og fullorðna o. m. m. fl.

Verðskrá sendist ókeypis þeim er óska.

### Barnið.

(Þýtt).

Hvað ætti nú Inga svo sem að taka sér fyrir hendur þegar hún yrði gömul? Hún hafði engan að vinna fyrir, engan sem hún gæti yngst upp í, ekkert sem gæti haldið skapinu glaðværu, hreinskilnu og fjörugu. Hún yrði að byrgja sig inni í sjálfri sér, lifa alein og reyna að gleyma því, að til væri gæfa í heiminum, sem henni væri ekki unt að ná. Því gefur lífið sumum allt, en sumum ekkert af því, sem menn þrá mest? Hún brosti beizklega, um leið og henni dattu í hug hinar gatslitnu setningar um að »gera gott og lifa fyrir aðra«, sem fólk ætíð hafði á reiðum höndum. Hvað var þessi góðgerðasemi, þessi sjálfsfórn, annað en vandræðabætur — einnig þetta. Var þá enginn í viðri veröld sem kærði sig um hana, sem . . .

Það var drepíð á dyrnar og Soffía kom inn með nafnspjald í hendinni. — »Þessi herra spyr hvort frókenin taki á móti heimsókn«.

Inga leit á spjaldið: »Tómas Rolle yfirdómari« stóð þar með stórum bókstöfum.

— »Sögðuð þér ekki, Soffía, að húsbændurnir væru ekki heima?« spurði hún óánægð.

— »Jú, eg sagði það, en hann hélt að það væri gott; hann vildi einmitt finna frókenina«.

Inga vóg nafnspjaldið í höndunum, óviss um hvað hún skyldi gera. Yfirdómariinn var gamall

vinur fjölskyldunnar. Honum varð ekki neitað viðtals svona upp úr þurru. En hún var alls ekki í því skapi núna að taka á móti heimsóknnum. En nú heyrði hún fótatak hans í salnum, og það kom henni til að standa upp og fara þangað.

Rolle yfirdómari var miðaldra maður, höfðinglegur útlits. Hann hneigði sig djúpt fyrir henni, þegar hún kom inn, og kysti á hönd hennar. Inga varð alveg forviða á þessari óvenjulegu hyllingu og bauð honum sæti. En hún gat ekki gert að því, að hugurinn var við það, sem hún hafði áður verið að hugsa um, svo hún tók ekki eftir nema með öðru eyranu því, sem yfirdómariinn var að stama upp. Það var eins og hún væri í einhverri leiðslu, og vaknaði ekki úr henni fyr en hún varð þess vör, að hún hafði svarað út í hött upp á einhverja spurningu. Hún sá að hann horfði undrandi á sig, svo hún strauk hendinni um ennið og sagði:

— »Fyrirgefðu mér, herra yfirdómari, en eg er í dag alveg ómöguleg til þess að tala skynsamlega. Það er nokkuð, og það er ekkert gleðiefni, það get eg sagt yður fyrir víst, sem eg hef alltaf verið að hugsa um. — Látið yður ekki þykja fyrir því við mig!«

**Gjalddagi Kvennablaðsins er 1. júlí.**  
**Verð 3 kr. árg. — í Ameríku 1 dollar. —**



Kvennablaðið kost-  
ar 3 kr. innanlands  
erlendis kr. 3 00  
(1 dollar vestan-  
hafs) 3/4 verðsins  
borgist fyrirfram, en  
3/4 fyrir 16. júlí.

# Kvennablaðið.

Uppðagn skrifð  
bundin við ara-  
mót, ógild nema  
komin sé til út-  
gef. fyrir 1. okt.  
og kaupandi hæð  
borgað að fullu.

23. ár.

Reykjavík, 30. sept. 1917.

N. 9.

## Þjóðfélagsleg hlutverk kvenna.

Nú í vetur eiga bæjarstjórnarkosningar að fara fram. Og það ekki einungis á hinum að lögum tilskildu 5 fulltrúum heldur einnig 2—3 öðrum, svo alls verður þá helmingur bæjarfulltrúanna í kjöri.

Nú fara fundir í félögum að byrja aftur eftir sumarfríð og samgöngur kvenna mikið að aukast. Vonandi gera þær sér þá grein fyrir því, hvernig þær skuli snúa sér við þessar kosningar. Hvort þær vilja vinna saman með karlmönnum og fá konur settar á þeirra lista í góð sæti, eða þær vilja vera sér með lista. Vilji karlmennirnir, eins og við síðustu bæjarstjórnarkosningar, taka konur elst á sína lista, þá er engin ástæða til að burðast með sérlista. *Best er ósvikin samvinna.* Eu fáist hún ekki, þá er að spila á eigin spýtur. Reyndar er ekki líklegt að samvinnu við konur verði nú hafnað af karlmönnum fremur en síðast. Þá vildu þær hana ekki.

En hvaða gagn er nú eiginlega í að fá konur í opinberar stöður? Hvað eiga þær þar að gera? Hver eru þeirra þjóðfélagslegu hlutverk? Hingað til hafa menn ekki séð að þær hafi látið neitt sérstakt til sín taka, eða gert sig mikið gildandi.

Svona spyrja og álykta margir. Nú eru nokkurskonar straumhvörf. Fyrst þegar konurnar fóru að nota kosningarréttinn voru karlmennirnir hálskelkadir við hluttöku þeirra og höfðu þá ýms fagurmæli á boðstólum fyrir kosningarnar við konurnar og um þær. Nú sjá þeir að þess þarf ekki með. Þær kjósa listana þeirra eins og karlmennirnir, og atkvæðahlutföllin breytast ekkert. Þá er heldur engin ástæða lengur til að ómaka sig með faguryrði. Þá

kemur vantrúin, þá mega menn tala sína hjartans meiningu ærlega út. Engin atkvæði missast við það.

Það er þessi reynsla, sem við höfum fengið síðan við fórum að taka þátt í hinu opinbera lífi. Og þess vegna getum við með fullum rétti sagt, að fyrsta hlutverk kvenna sé að gera sig gildandi í hinu opinbera lífi. Og þrátt fyrir allt talið um kvenréttindi og hættu þá, sem af þeim stafi, þá verðum við að fá það sannað og gert gildandi að þjóðfélagið verði aldrei fullkomið fyr en sérkennileiki kvenna sem karla fær frjáltslega að njóta sín hvort við annars hlið. Þessu hlutverki verða konur að fylgja fram án þess að óttast það mótmæla-andviðri, sem kemur frá mótmöldumönnum allra kvenréttindamála, og allra verulegra framfara.

Og næsta hlutverkið verður þá að konurnar haldi fast saman og trúi sjálfar á þá framfara-möguleika fyrir þjóðfélagið, sem þær halda í hendi sér.

Vér höfum oft fengið að heyra, að það væri að eins af fordild að vér vildum tryggja konum hluttöku í hinum ýmsu þjóðfélagslegu störfum, og að það væri rangt af konum að mynda nokkurskonar flokk.

Kvenréttindahreyfingin er venjulega skoðuð sem sú hreyfing, sem auk þess að hún leitast við að hækka hina stjórnfræðislegu og þjóðfélagslegu stöðu kvenna, þá leiðist hún einnig af veikluðum kvenlegum tilfinningum.

En hvað er þessi hreyfing annað en samtök kvenna til þess að geta fengið fram ýmsar breytingar í þjóðfélaginu. Algerlega á sama hátt eins og samtök verkamanna undir jafnaðarmannamerkinu. Þar er þeirra félag skapað til að gera sína hagsmuni

gildandi. Á sama hátt halda auðmennirnir sínum félagsskap saman til hagsmuna fyrir sig.

Það er skiljanlegt að allir afturbalds-samir menn og konur séu á móti þessari hreyfingu kvenna. Hún er til þess stofnuð að fá fram þjóðfélagslegar framfarir og breytingar. Afturbaldsfólkið vill engar breytingar. Það vill halda því ástandi sem er, í sem flestu.

Aðalgrundvöllurinn undir kvenréttinda-hreyfingunni er, að hvorki séu öll verk karla, sem þeir vinna með höndum eða höfði, góð né fullkomin, en að í þjóðfélaginu sé talsvert, sem því miður sé mjög vanrækt og mishepnað og illa af hendi leyst.

Þessi hlutverk eru t. d. *umsjón og trygglegar ráðstafanir fyrir börnum og mæðrum*. Sömuleiðis fyrir *gömlu og útslitnu fólki*, fyrir *fátæklingum* þeim, sem eru *bágstaddir og yfirgefnir*.

Hér eru og verða þau hlutverk, sem biða kvennanna, sem þjóðfélagið þarfnast svo mjög að fá unnin eftir nýjum stefnum og nýjum hugsjónum, ekki eftir hugsjónum karlmanna, heldur einmitt eftir hugsjónum og skoðunum kvenna.

Hugsjón jafnaðarmannanna er sú: að ríkinu og bæja- og sveitarfélögum sé stjórnað líkt og stóru fésýslufyrirtæki. — Kvenréttindakvenna hugsjón er: að þjóðfélagið breyti á ýmsum sérstökum sviðum eins og móðir við allan sinn stóra barnahóp, það hafi ábyrgð og skyldur gagnvart hverju sínu barni, frá því það fæðist og til þess það deyr, en þess vegna hlýtur það að hafa fult vald yfir þeim öllum. Þetta útheimtir ef til vill ýmsar breytingar, sem þá verða í framkvæmdinni einskonar byltingar í augum almenningsálitsins.

Á heimilunum, sem er aðaladsetur heimiliskvennanna eða heimilisstarfskraftanna, er nauðsynlegt að fá gagngerðar breytingar á öllu innra fyrirkomulagi húsanna, og útbúningi þeirra, til þess að léttja heimilisvinnuna, sem alt af er að verða vandfengnari og dýrari. Það er nauðsynlegt að

fá húsnæðiseftirlitsmenn, líkt og eftirlitsmenn í verksmiðjum. En það yrðu helzt að vera húsmæður sem hefðu slíkt eftirlit að meira eða minna leyti.

Þá er eitt svæði enn, sem við kemur bæði allri þjóðinni og bæja- og sveitafélögunum, þar sem konur ættu að geta haft mikið verkefni í framtíðinni og breyta þyrfti mörgu frá rótum, það er alt, sem við kemur bindindisstarfseminni, siðferðisástandinu og siðgæðislögunum. Bindindismálinu er oft mótmælt með þeirri ástæðu, að bindindismennirnir séu svo ofstækisfullir, en gæti menn nánara að því, í hve nánú sambandi vinnautn og ósiðsemi og siðferðisbrot standa, þá verður þessi bindindisákafi skiljanlegri. — Auk þess ætti það ekki að gleymast, að vinnautn og góður efnahagur verða sjaldan samferða. Það er því góð þjóðfélags hagfræði að halda vinnautninni í skefjum.

Hið stærsta verkefni kvenna í framtíðinni í þeirra þjóðfélagslegu og pólitísku starfsemi er að voru álitni það, að þær læri að meta réttilega skyldur sínar og krafta, til að endurbæta margt það, sem aflaga fer í þjóðfélögunum, ef þær sameini sig, og að þær þá myndi samband sín á milli um hvert málið á fætur öðru, með fastri trú á rétt sinn og krafta til þess að umskapa og bæta hinar rotnustu hliðar þjóðfélagsins, sem hinni gömlu stjórn karlmannanna hefir enn þá ekki tekist að koma á viðunandi skipulagi. Bæði í þjónustu ríkisins og á hinum þrengri sviðum í bæjar- og sveitarfélögum, ættu konurnar að geta fundið verkefni fyrir sig, ef þær nota þau tækifæri sem gefast.

Í einu atriði ættu konurnar sem fyrst að vinna sér starfsvið, þær ættu sem fyrst að nota þann rétt sem þær nú hafa til að verða prestar. Lögin heimila þeim bæði að stunda guðfræði og fá þau embætti að loknu námi. Hingað til hafa konurnar verið álitnar trúhneigðari og trúræknari en karlmennirnir. Það er heldur ekki neinum efa bundið að prestsstaðan mundi eiga mjög vel við hæfileika og skaplyndi margra



kvenna. Vonandi að þær láti ekki þess verða lengi að biða að þær vinni sér stöðu og álit innan þeirrar stéttar.

## Verkakvenna-, klúbbar.

Meðal hinna mörgu stofnana og framfara sem stóriðnaðurinn hefir haft í för með sér í útlöndum, þjóðfélögunum til menningar, má ekki hvað sízt telja umhyggjuna fyrir verkamannastéttinni, ekki einungis í efnalegu tilliti, heldur einnig með tilliti til menningar og lífsskilyrða samboðnum mentuðum mönnum. Menn eru farnir að sjá og viðurkenna, að skilyrðin fyrir því að verkafólkið geti orðið heilbrigð, þroskuð stétt, sem stendur hátt í siðmenningu og andlegum þroska, þau vinna mest og bezt á móti þeirri andlegu sljóvgun og óhollustu, sem fylgir með hreyfingarlausri verksmiðjuvinnu. Því hafa margir verksmiðjueigendur sett upp stór samkomuhús í sambandi við verksmiðjurnar, þar sem verkafólkið gæti verið í frítímum sínum. Þar hafa verið stórir leikfimiðsalir, sundskólar, bókasöfn og lestrarsalir o. s. frv., þar sem menn gæti fengið skémtan og ýmsan fróðleik að loknu erfiði dagsins. Þar hafa líka verið haldin ýms ólík náms skeið. Þar hafa ungar verkastúlkur getað fengið að læra matreiðslu, þvott, léreftssléttun, saum, viðgerð á fótum o. s. frv.

Því miður er það þó fremur sjaldgæft enn þá að verksmiðjueigendur séu svo vísýnir og óeigingjarnir. Venjulegast er efna-  
hagur og staða verksmiðju-verkafólksins ekki góður. Margt af því býr í þröngum og lélegum húsakynnum, sem það verður að láta sér nægja með vegna húsnæðis-skorts og lélegra launa. Þetta hefir þau áhrif, að unga fólkið verður að leita skemtana og hressinga utanhúss, en þá taka göturnar og ódýrustu skemtilistadirnir við, og þar eru margar hættur fyrir ungt fólk, einkum ungu stúlkurnar.

Þetta er aðalástæðan til þess að ýms félög og einstakir mannvinnir og þjóðfélagsfrömuðir hafa í ýmsum löndum tekið til ýmsra ráða til að bæta þetta ástand, og útvega verkastúlkunum tækifæri til að eyða frítímum sínum á hollan og þroskandi hátt. Menn hafa viljað kenna ungu verkastúlkunum áður en verksmiðjuliðið hefði sljófgað þær, að nota fristundir sínar til lesturs og ýmsra heilnæmra og þroskandi skemtana, til þess þær fengju þann siðferdisþroska og þekkingu að þær hefðu meiri dómgreind og mótstöðuafli til að standast hin skaðlegu áhrif utan að. Þetta hefir verið grundvallarhugsunin í öllum þeim umbótatilraunum, sem menn hafa gert, til að hefja verkastúlkurnar upp og bæta hagi þeirra, þótt aðferðirnar hafi verið nokkuð ólíkar eftir hinum ýmsu kringumstæðum þjóðanna.

Einkennilegast við Ameríku er sú ágæta hagsýna aðferð að nota skólahúsin til svo margs, í þessa átt í þarfir þjóðfélagsins, sem aðrar þjóðir þekkja ekkert til. T. d. hafa skólahúsin í Ameríku oft verið notuð fyrir allskonar kvöldklúbba, fyrir alþýðu- og verkafólk af öllum aldri. Þetta fyrirkomulag hefir nú staðið í 10—12 ár og eykst árlega. Í þessa »klúbba« eða félög geta allir gengið, og hver meðlimur fær með því rétt til að taka þátt í náms-skeiðum, sem sett eru á fót, í ýmsum skólanámsgreinum, heimilsstörfum og handavinnu. Lestrarþörfinnir fullnægt á þann hátt, að almennu bókasöfnin senda þangað umferða-bókasafn. Félagin sem standa fyrir þessum kvöld-klúbbum hafa heldur ekki gleymt að sjá meðlimunum fyrir saklausum skemtunum. T. d. hefir verið sett á fót danskensla í verkakvenna-klúbbunum, og ungu stúlkurnar hafa leyfi til einusinni í viku að bjóða ungu mönnum frá næsta klúbbnum til að vera með eitt danskvöld.

Þessir amerísku alþýðuklúbbar fá flestir styrk frá bæjarfélögunum. En ensku klúbbararnir eru nær því undantekningarlaust stofnaðir og reknir með privat-samskotum,

eða af einetökum mönnum, eða það eru meðlimir af hinum svonefndu »Settlements«, sem hafa tekið þetta verkmannamál á stefnuskrá sína. Hvorutveggja vinna eftir sömu grundvallarreglum og hafa sama fyrirkomulag. »Klúbbarnir« vaxa og eflast árlega og meðlimatalan í sumum þeirra getur komist upp í 400. Starfandi meðlimir eru oftast fríviljugar, ungar mentaðar konur. Stöku sinnum vill til, að forstöðukonan er launuð, en sjaldan greiða meðlimirnir neitt tillag. Prógrammið er jafn fjölbreytt og í amerísku klúbbunum. Þar eru einnig námsskeið í matreiðslu, handavinnu, söng, leikfimi og íþróttum. Námsskeiðunum er skift niður á ýmsa daga vikunnar, því í Englandi eru klúbbsalirnir opnir á hverjum degi alla vikuna. Sérstakar ráðstafanir eru gerðar til að útvega góðar bækur. Mjög eflirbreytnisvert er það, að margir klúbbar slá sér oft saman um að leigja húsnæði á sumrin uppi í sveit, stundum hafa líka einstaklingar lánað hús ókeypis. Á þenna hátt geta verkakonur fengið tækifæri til að safna kröftum og hressa sig um lengri eða skemri tíma á sumrin í fallegum sveitum og hollu loftslagi.

Sérstaklega gæti það verið fróðlegt fyrir okkur íslensku konurnar að kynna okkur ýmsa verkakvenna-»klúbba« á Norðurlöndum. Má þar sérstaklega nefna »Kammerat-klúbben«, stofnaðan haustið 1913 í Kristjaníu handa verkakonum. Þessi klúbbur er stofnaður og stjórnað af kvennstúdendum, og samskonar félagsskapur myndaðist einnig í Bergen af kvennstudentum. »Klúbb«herbergin sem við félagsbyrjunina voru að eins einn stór salur, eru opin 4 daga í viku, frá kl. 7<sup>1</sup>/<sub>2</sub>—10 síðdegis. Aðgang að þessum félagsskap hefir hver »Stúdína« og hver verkakona fyrir 40 aura gjald um mánuðinn. Auk þess geta þeir, sem ekki eru meðlimir fengið aðgang, með því að borga 10 aura í hvert sinn. »Stúdíurnar« hafa hver sína vissu daga sem þær stjórna og sjá um samkomurnar. Þá verða þær að vera þar

að minsta kosti 5—6 í einu. Engin viss dagskrá er nema te er ætíð drukkið, en öllum er frjálst að gera hvað þeir óska til skemtunar á hverju fundarkveldi. Á þenna hátt ætlast menn til, að geta fengið frjálshari samveru og margbreyttari. Oft eru umræður, og til þess að gera þær sem aðgengilegastar og vinsælastar, hafa menn tekið upp þann sið, sem víða tíðkast, að hafa þar inni nokkurs konar spurningarskúflu, sem allir hafa rétt til að fleygja í nafnlausum miðum með ýmsum skrifuðum spurningum. Venjulega er reynt að fá verkakonurnar til að taka sem mestan þátt í öllu því, sem gert er á fundarkvöldunum. Stundum eru þá haldnir alþýðlegir fyrirlestrar í lífðlisfræði, heilsufræði, matreiðslu, bókmentasögu o. s. frv. Stundum skemta menn sér við söng og leikfimi. — Hér er einnig reynt að koma upp dálitlu bókasafni eftir því, sem hin litlu efni leyfa.

Á þenna hátt beitast hinar norsku Stúdíurnar við að koma persónulegu og frjálshlegu kunnugleika-sambandi milli kvennstudenta og verkakvenna. Til þess að gera þenna kunnugleika meiri, hafa eflaust sumarferðir þær stuðlað, sem klúbbarnir hafa komið á þar, fyrir bæði Stúdíurnar og verkakonur til ýmsra fallegra staða uppi í sveitum. (Frh.)

## Gaseyðsla og gassparnaður.

Hér í höfuðstaðnum, þar sem flestir hafa tekið upp suðugas til heimilisnotkunar, ætti að kenna bæjarmönnum ráð til að spara þetta dýra eldsneyti meiraen gert er.

Reyndar mun gasið ekki dýrara enn þá, og varla jafndýrt til matreiðslu og kol, með 49 króna verði. En fyrri má nú kallast ókleyft fyrir almenning að ná sér í nauðsynlegasta eldsneyti en það er orðið svo dýrt. Og þá kemur sérstaklega fram nauðsynin að spara þessa dýru vöru. Nokkuð má að því gera, og fyrir þá, sem mest nota gas eða steinolíu til eldamensku



skal hér tekið fram ýmislegt, sem að gagni má verða í þá átt.

#### Aðalreglur

fyrir sparnaðinum nú um vetrartímann er:

1. *Að hita vatn á öllum eldærum sem notuð eru á daginn.* Vatnið er sett í katla, potta eða skálar, á alla þá ofna sem unt er að setja þá á. Sömuleiðis fá menn blikkismiði til að húa til innstungukatla. Þeir eru mældir eftir eldholsdyrunum, sem kolunum er fleygt inn um, og eru í laginu eins og þær, en svo langir að innri endinn, eða botninn, nemi í múrsteinunum sem eru að aftanverðu inni í ofninum. Framan á katlinum er túða, með flautu í, eins og er á sumum blikkkötlum. Innan við túðuna er föst plata, sem er mátuleg sem lok eða hurð fyrir eldholsdyrnar, sem ketillinn gengur inn í. Þessir katlar rúma oft mikið vatn, og það suðuhitnar á fáum mínútum, þegar logar í ofninum, eða glóð er í honum. Þetta vatn má nota í kaffi, mat og til upphvotta. Ketillinn ætti alltaf að vera fullur í ofninum, þegar eldur er í honum. Það sparar mjög mikið gasið eða steinolíu við matreiðsluna og er mjög handhægt til allrar notkunar.
2. *Að sjóða hægt.* Ef maturinn er soðinn á gasinu, þá skal *skrúfa það niður strax og sudan er vel komin upp yfir allan pottinn.* Flestir réttir þurfa ekki meira en  $\frac{1}{3}$  af öllum loganum til að soðna, eða jafnvel ennþá minna. Vel feldur hlemmur skal vera yfir pottinum, og þegar örlítið logar undir, þá er gott að hafa stóran samanbrotinn dúk yfir pottinum og niður með hliðunum. Þá er minsti logi, sem unt er að hafa, nægur. En enginn súgur má þá koma að honum, því það þolir hann ekki.
3. *Engan mat skal sjóða á gasi, sem hitageymis suda nægir.*
4. *Hitageymir skal vera á hverju heimili,*

og vera daglega notaður bæði til matarsuðu og til að halda mat heitum.

5. *Hagkvæmara er að hafa tvo litla hitageymira en einn stóran.* Sjaldnast gott að hafa tvo potta í einu reiðubúna í geymirinn, og enn þá sjaldnar að maturinn í þeim báðum þurfi jafnlanga suðu.

Í hitageymi má einnig ágætlega sjóða smáþvott í fötu með góðum hlemmi yfir, yfir nóttina.

6. *Varist að láta loga óþarslega á gasinu.* Á suðugasi má hafa áhöld (vökukonur,) eins og á lömpum, svo alltaf þurfi ekki að slökkva, ef kipt er af katli eða potti. *Munið að hlaupa aldrei frá logandi gasi, og enn þá siður að skrúfa ekki fyrir að fullu, þegar slókt er. Það er bæði stórhættulegt og stóreyðsla á gasinu.*

7. *Notið flatbotnnda katla og potta við gassuðu.* Bestir eru þunnir pottar, nema ef sjóða skal grauta eða þann mat, sem hælt er við að brenni. Þá eru þykkir pottar betri, en flatbotnadir, eiga þeir helst að vera, svo að loginn fari ekki upp með þeim.

*En það sem mest riður á er:*

#### Nákvæm þekking á gasvélinni.

*Menn verða nákvæmlega að þekkja alla meðferð á gasvélinni, vita hvað langt »haninn« eða skrúfan á að skrúfast til baka, án þess að gasið slái út í pípunna.*

*Sparsamasta gasvélin er sú sem minst járn er í. Járnid dregur úr hitanum, eða leiðir hann frá því, sem hita skal, og þannig kemur í veg fyrir að gasið notið að fullu. Oft eru plötujárnsgasvélar betri en steypujárnvélar.*

*Stórar gasvélar á fótum (komsurer) má ekki nota nema elda skuli í einu fleiri rétti, eða hita þá upp, vegna þess að þær eyða svo miklu af hitanum í sig sjálfar. Því verða þeir sem hafa slíka stóra gaseldavél, líka að hafa aðra litla, með ein-*

um loga, til að nota þegar ítið skal hita, eða að eins eina tegund.

Margar gasvélar hafa tvöfalda logahringa sem taka má í sundur eða skrúta fyrir og nota að eins annan. Þeir eru mjög haganlegir til notkunar og sparsamlegir og mjög hægt að læra að nota þá. — —

Þessar reglur þykja máske óþarfar hér, og hégómínn einber. En í þeirri eldsneytisdyrtíð sem nú er, er það borgaraleg skylda allra aðgera hvað í þeirra valdi stendur til að kynna bæði sér og öðrum alt það, sem aðnotum má koma í þessu efni.

### Grindin fyrir kvennastúkunni í neðri deild enska þingsins flutt burtu.

Nú á að flytja burtu eina af minjum hrottskaparins gagnvart konum: járnstanganet það, sem verið hefir fyrir framan kvennastúku neðri deildar enska þingsins í 80 ár. Neðri deildin hefir veitt 6 pund til slutnings þessa — með 169 atkvæðum gegn 18! Þvert á móti ýmsu öðru misrétti kvenna var þetta tillölulega nýtt. Í gömlu þinghúsunum sátu konur á áheyrendabekkjum við hlið karlmanna, þangað til árið 1778. Það ár bar það við, að konur, sem fylltu áheyrendapallana, neituðu að hlýða boði forseta um að víkja burtu. Það tók tvo klukkutíma að ryðja pallana og alleiðingin varð sú, að konum var bannað að sitja á áheyrendabekkjum, þangað til nýju þinghúsin voru opnuð.

Tvær tilraunir hafa áður verið gerðar til þess að fá þessar grindur fluttar burtu — sú fyrri árið 1869 og sú seinni 1885. Þá var tillagan feld með 121 atkv. móti 75. Menn munu mianast þess, að í október 1908 lét ensk kvenréttindakona festa sig með járnkeðjum við grindur þessar og kallaði síðan upp: »Kosningarrétt handa konum!« Varð þá að flytja burtu allstóran hluta af grindunum, sem fastur var við hana. Það hefir verið stungið upp á því, að grindurnar yrðu geymdar, til að gera óbornum kynslóðum skiljanlega meðferð kvenna á fyrri öldum.

## Lögverndun barna.

### I.

Þess hefir oft verið getið í Kvennablaðinu, hvað ýmsar þjóðir geri að lögum til verndunar börnunum, einkum þeim, sem verst eru sett og réttminst hafa verið. Þess hefir einnig verið getið, að Norðmenn væru lengst á veg komnir af öllum Norðurlandþjóðum með að fá góða, frjállega og réttláta barnalöggjöf. Það voru einmitt aðallega breytingarnar á barnalöggjöfinni, sem voru þess valdandi að Samband milli norrænna kvenna var stofnað í fyrri 11. nóvbr. Um þau mál átti ætlunarverk þessara nefnda í hverju landi aðallega að snúast.

Kvenréttindafélag Íslands, sem áður hafði tekið þessi mál á stefnuskrá sína, fékk því í sumar formælenda í Alþingi til að flytja tillögu þá, sem síðar var samþykkt af Neðri deild, nokkru viðtækari, um að Alþingi skoraði á stjórnina að láta undirbúa frumvörp til laga um þessi mál og leggja þau fyrir næsta reglulegt Alþingi. Væntanlega er því málið nú í góðum höndum, þar sem það dagar ekki uppi, enda er það engum efa bundið, að slík mál eiga að koma frá stjórninni og leggjast fyrir þingið sem stjórnarfrumvörp. — —

Af því ýmsir hafa ekki gert sér glögga grein fyrir því, að fleiri mál geti heyrt undir barnalöggjöfina en þau, sem snerta samband þeirra við foreldrana, þá skal hér getið einna laga, sem allengi hafa verið í gildi í Noregi og eru einn liður í barnalagabálkinum. Það eru tilsjónarmannalögin norsku (Værgeraadsloven) frá 6. júní 1896, um vanrækt börn og meðferð þeirra. Þau eru mikilvægur þáttur í starfsemi til að bjarga og betra vanræktum börnum, í stað þess að hegna þeim.

Grundvallarhugsun þessara laga er ekki að hegna og hefna, heldur að reisa við og bjarga. Og þau gilda ekki einungis fyrir börn, sem hafa drýgt glæpsamleg brot, heldur einnig fyrir öll vanrækt og hjálpuvana börn, — börn frá heimilum, sem ekki geta skapað góða menn, börn, sem þurfa verndar gegn misþyrmingu og vanrækslu.

Meðferð þessara laga og framkvæmd er falin stofnun, sem kallast »Værgeraad« og kosið er í hverju sveitar- og bæjarfélagi. Í »Værgeraad« eru kosnir 5 menn, karlar og konur. Meðal þeirra eru lækurinn og dómarinn þar á staðnum eða í sveitinni, og prestur, en sömu trú verður hann að tilheyra og þau börn, sem dæma á. Í sveitum og smábæjum er það oft að þessar nefndir hafa lítið að gera og jafnvel geta líðið heil ár eða mánuðir svo þau haldi aldrei fundi. En í fjölmennari borgunum verður starfið, því er ver og miður miklu meira,



og örðugra. T. d. hefir rekið að því, að í Kristjaníu hafa menn síðan 1908 neyðst til að bæta við þremur nýjum »ráðum«, af því að störfín voru orðin svo mikil og margbreytt, að ókleyft var fyrir þessa 5 manna nefnd að koma þeim af.

Frú Ragna Hörbye, sem verið hefir í »Værgeraadete« í mörg ár, skrifar um það á þessa leið:

»Eg hefi verið í Tilsjónarráðinu í mörg ár og er það enn. Eftir heiðni skal eg skýra dælitíð frá minni reynslu.

Sérhver maður hefir sitt sérstaka vinnulag. En það er mín skoðun, að menn komist ekki langt áfram í þessum störfum, ef menn leggja ekki sinn persónulega áhuga í það og hafi líka hjargfasta trú á því, að ekkert barn sé sokkið svo djúpt, að það geti ekki orðið reist við aftur, og að engir foreldrar séu svo spiltir, að ekki finnist strengir í sál þeirra, sem hljómi, ef slegið er réttilega á þá. Menn verða oft vonsviknir, það er satt, en það er þó löng leið að fara, áður en menn missa alla trú á mennina.

Já, það var erfitt fyrst um sinn! Eg hafði þá svo litla þekkingu á kjörum alþýðunnar og svo litla reynslu í félagslegri starfsemi. Minn einasti kostur var sá, að eg var móðir ög langaði til að hjálpa. — Þetta, að troða sér inn á heimilín, að »brjótast inn« í viðkvæmstu einkamálin, sambandið milli foreldra og barna, eða milli hjónanna sjálfra, að benda á galla, skakkar aðferðir, að setja ljósfælnu, myrkra-verkin, beint inn í dagsbirtuna, — já, það einasta, sem menn hafa þá að styðjast við, er meðvitundin um að vinna fyrir gott málefni, — og að hafa »Værgeraadete« að baki sér, með þess valdi og myndugleika, því það má heita að við yrðum að heimsækja heimili af öllum stéttum — frá vesölustu fátæklingunum upp til embættismannanna. Og heimsóknirnar til síðari flokksins voru erfiðastar af þeim öllum.

Árið 1908 ákvarðaði »Værgeraad« Kristjaníu að taka burt af heimilunum 237 drengi og 117 stúlkur, að meðtöldum þeim, sem tekin voru til reynslu um stundarsakir. Af þessum börnunum voru 70 drengir og 77 stúlkubörn tekin vegna ólífnaðar eða vanrækslu foreldranna.

Ein af stærstu hættunum fyrir börnin er það, þegar bæði foreldrarnir hafa atvinnu utan heimilisins. Smábörn, 6–8 ára, eru þá sett til að gæta yngri systkinanna. En þessi »barnfóstrustörf« leiðast fljótt, einkum þegar frjálsa götulífið stendur ginnandi á móti, með leiksysteminum og eftirlitsleysi. Og þá verða yngstu börnin vanrækt á allan hátt, einnig með mat og alt eftirlit, en eldri börnin leggja hornsteinana að götulífi, ólífnaði og glæpum síðar.

Það er þó ekki ætíð neyð, sem þvingar móð-

urina til að vinna utan heimilis. Hún hefir ef til vill áður en hún giftist verið vön að vinna sér sjálf inn peninga við verksmíðjur eða eitthvað þvilíkt, og hún getur ekki hugsað sér að hætta því vegna barnanna. Eg kom einu sinni á heimili, þar sem voru »plyds-húsbúnaður, kristalls-ljósafróna og píanó, en þegar eg bað um handklæði til að perra litið veslings vöggubarn, sem hljóðaði af öllum mætti, þá var ekkert þesskonar til á heimilinu. Á öðrum líkum stað varð eg að fara út af heimilinu til þess að útvega fót handa smábarni, sem var svo illa hirt að það var alt með sárum og varð að leggjast á spítala.

Mjög mikilsvert atriði er það fyrir lögráðanefndirnar og störf þeirra, að þær hafa vald til að taka börnin burt af heimilinu móti vilja foreldranna. Hirdulausir foreldrar vita það vel, að annaðhvort verða þeir að breyta til eða börnin verða vægðarlaust tekin frá þeim.

(Frh.)

## Barnið.

(Þýtt).

— »Mér þykir ekkert fyrir. — En eg sé vel að frókenin er að hugsa um eitthvað annað en það, sem eg var að tala um. Þess vegna ætla eg að biða þangað til seinna . . . . Eg kom eiginlega til þess að spyrja að nokkru, sem lengi hefir brunnið á vörum mínum, sem eg vildi að þér svörduð með yfirlögðu ráði og óbundnum hugsunum . . . . Eg mætti foreldrum yðar, og vissi því að eg gæti vonast eftir að hitta yður eina. Þér hafið vist lengi vitað . . . .« Gæðshræring hans varð enn þá meiri. — »Þetta er svo mikilvægt mál fyrir mig . . . . en . . . . eg voga . . . .«

— »Herra yfirdómari«, sagði Inga skjálfrödduð, »við skulum heldur tala um þetta seinna. Eg játa að eg er í dag í því skapi að mér er ómögulegt að ákvarða mig — ef eg hefi skilið yður rétt. Komið aftur á morgun eða hinn daginn. Misvirðið þetta ekki við mig. Þér vitið að maður hefir ekki ætíð vald yfir sjálfum sér.

Hann stóð upp. — »Eg hefi alt of mikið álit á yður til þess að taka þetta illa upp á nokkurn hátt«, sagði hann stillilega. »En hugsið um það, sem eg hefi sagt, fróken Inga . . . . Og gefið mér gott svar!«

— »Eg þakka yður«, herra yfirdómari«, stamaði Inga að eins — og svo fór hann.

Hún fór aftur til herbergis síns, þar sem ekkert raut þögnina nema hinn rólegi andardráttur barnsins. Hún staðnæmdist við glugg-